Jüdische Pester Zeitung.

ייִדישע פעסטער צייטונג

(דאָנערסטאג-אויסגאבע)

דיזעס בלאטט ערשיינט צוויימאל וואָכענטליך
אונטער קאפעלע פיר
עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 8 גולדען ע. וו.
האלביעהריג 4 „ „
פיערטעל- 2 „ „

פירס אויסלאנד
גאנציעהריג 9 גולדען עסט. ווערט.
האלביעהריג 4 „ 50 קרייצער
פיערטעל- 2 „ 25 „

אנגאנצען
אונטר וואכענטלעך פריוואט-אנצייגען
ווערען פיר 10 קר. פיר 6 שפאלטיגע פעטיט-צייל בערעכנעט.

דיזעס בלאטט ערשיינט
צוויימאל וואָכענטליך
אונטר קאפעלע פיר
עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 8 גולדען ע. וו.
האלביעהריג 4 „ „
פיערטעל- 2 „ „

פירס אויסלאנד
גאנציעהריג 9 גולדען עסט. ווערט.
האלביעהריג 4 „ 50 קרייצער
פיערטעל- 2 „ 25 „

אנגאנצען
אונטר וואכענטלעך פריוואט-אנצייגען
ווערען פיר 10 קר. פיר 6 שפאלטיגע פעטיט-צייל בערעכנעט.

אויף דיזעס צייטונג קאנן מאן יעדען טאג
פרענומעריר ען
אונטר דער פרענומעראנדו-פירמא
בעקומען מיט דעם קומענדן דרייסיגסטן בלאטעס.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט זיך אין
פעסט
רעסטיגנאסע נר. 7,
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראנדו-צייטונגסגעלדער צו זענדען בעליעבט.
פרענומעראנדענגעלדער
ערהאלטען 10% דיסקאנט.

פעסט, טז אב ה'ת'ר'ל'ד'.

Nr. 59. זעכסטער יאהרגאנג. Pest, den 30. Juli 1874.

ראטהשילד איזט געשטאָרבען!

ווען דיא בעגריפפען „געלד" אונד „קאפיטאל" מיט דען בעגריפפען פאן דער הערשאפט אונד מאכט גלייכבעדייטענד זינד, זא קאנן מאן יעטצט זאגען: „איין קאנג איזט געשטאָרבען!" — יא, איין ראטהשילד איזט נאָך מעהר אלס איין קאנג! איין קאנג קאנן אבגעזעטצט ווערדען. קאנן אים זיין פאלק קאָממען; אבער דער רייכטהום אונד דיא דאמיט בעגרינדעטע הערשאפט קאָנגען איינען ראטהשילד גיעמאלס פערלאסען. זא פעסט געגרינדעט שטעהען דיא דא!

פיר אונס יודען וואר עס איממער פאן בעזאנדערער בעדייטונג, דאס דער רייכסטע אללער ריי-כען אין דער וועלט איינער פאן אנזערען גלייבענס-ביריעדען איזט. דער נאמע ראטהשילד באר אין זיך זאפעל דעם גראפען אונד וואינערבארען דאס מאן זאגאר זיין דאזיין איין משיחס ציטשן דייטעטע אונד זיינע אינפלוס-ריכען ווערקונגען אלס פארבע-ריישונגען פיר אונזערע באלדיגע ערלאזונג בע-טראכטעטע.

זא לאנגע דאס קאפיטאל (אדער איינגעזאמלטע דאס געלד) הערשטעט, זא לאנגע בעדערשטעט איך דאס הויז ראטהשילד דיא גאנצע וועלט. אהנע ראטהשילד קאָנגטע קיין קריעג אנטערנאָממען ווערדען; דענן צום קריעג-פיהרען בעדארפט מאן נאר צו פיעל געלד — אונד ווענן איין ראטהשילד קיין געלד הערלייהען וואללטע, קאָנגטע איך קיין קריעג געפיהרט ווערדען. דער ערסטע ראטהשילד פעפעלגט אפט צו זאגען: „ווענן אך דענן דייטען איך דיא שוירע מיינעס געלדס-בייטעלס לעגען וויל, קאָנן עס צו קיינעם קריעג קאָממען!"

דיעזע געלד-מאכט וואר אבער דעם יודען ווידער גוט געקאָממען; דענן ווענן ראטהשילד דעם שטאאטע געלד הערלייהטע, זא קניפפטע ער דאראן צוויי בעדינגונגען: 1) דיא פערבעסערונג דער לאגע דער יודען — אונד 2) דיא מאגלישטע ערהאלטונג דעס פרידענס.

דייטע צו טאגע האט וואהל עניגע געלד-מאכט אונדר אלטיטשע הערשאפט פערלאָרען אונד איין ראטהשילד האט עס גאנצלאָ ניכט מעהר נאטהיג צו גונסטיגן דער איראליטען בעזאנדערע בעדינ-גונגען צו פערלאנגען; אבער ביז צום יאהרע 1860 האט קיין אנדערער איינע זא גראסע מאכט אין עס-טערייך געהאבט אלס דאס הויז ראטהשילד. דער שטאאט קאָנגטע זיך אהנע ראטהשילד ניכט ריה-רען; אין איינעם צייטריום פאן 12 יאהרען מיסטע זיך עסטערייך 12 מאל פאן ראטהשילד געלד לייהען — אונד ראטהשילד קאָנגטע בעדינגונגען פאָר-דערן, וועלכע ער נור וואללטע. וויא אפט זאגטע מאן דאמאלס: „שאדע, דאס ראטהשילד ניכט דיא הערשטעללונג דעס יידישען רייכעס אין אין ישראל פערלאנגט, דענן איך דיעזער וואינש ווידער אים דער קאיזער ערפיללען!"

עס ערינגערט פאסט אן דיא פראנצאזישע מיללייאדען-אנלייהע, ווענן מאן זא בערעכנט, דאס אים יאהרע 1854 איבער 800 מיללייאנען פיר דען עס-טערייכישען שטאאט הערגעלייהען ווערדען מוס-טען! ראטהשילד ווידרטע אלס געלד-לייהער פיר דען שטאאט; אלס הייפט-אונטערנעמער פיעלער איזענבאהנען, אלס ערייכטער פיעלער גראסער פאבריקען, אלס מעכטיגער שפעקולאנט — אונד צוואר דורך זיין קאפיטאל דורך זיינע פערבינדונגען דורך זיינע פערהעלטניססע אונד בעזאנדערס דורך זיינען קרעדיט.

דיעזער וועלטבעריהמטע אנזעלם פייהרער פאן ראטהשילד אין ווי ען איזט מאנטאנ אבגעגאנגען געשטאָרבען. דיא גאנצע לעבענסבעשרייבונג דער פאמיליע ראטהשילד האבען וויר בעריישט אין נום 12 דיעזעס יאהרגאנגעס געבראכט, אלס דער לאנ-דאער ראטהשילד געשטאָרבען איזט; ווער וואללען יעטצט דאהער נור דיא לעבענס-בעשרייבונג דעס עבען פערשטאָרבענען אנזעלם ראטהשילד אין קור-צעס לעזען:

אנזעלם ראטהשילד וואר דער זאהן דעס באנ-קאנס מאלאמאן פאן ראטהשילד אונד וואוידע אם 29-טען יענער 1803 אין פראנקפורט אם מאין געבאָ-רען. ער וואר אללא שאן איבער 71 יאהרע אלט. דיא ערסטען יאהרע זיינער יוגענד פערלעבטע ער אין פראנקפורט אונד ערסט שפעטער גינג ער נאך בערלין וו ער אין דער אינטערישטע שטייטע איזט זיך איינע גראסע יידישע פאמיליע בעגעגנעט. ער וואללטע נאטירליך זיין דאקטאר ווערדען אונד דאמאלס דעס יא ניכט נאטו-רליך; זאנדערן בעגאב זיך נאך בעגעגונג זיינער שווארען נאך פאריז, וו ער זיך בייא זיינעם אנדעל צו איינעם טיכטיגען געשעפטס-מאנגע הערבאנדלע-טן. באלד וואוידע דעזיער ראטהשילד דער ערסטע געשעפטספיהרער דער גאנצען פאמיליע. שפעטערהין לייסטעט ער זיך בעלכסט דאס פראנקפורטער שטאמם-געשעפט אונד אלס דער אלטע ווייגער ראטהשילד אים יאהרע 1848 ווערענד דער רעוואלוציאן פאן ווענ נאך פאריז אבערזידעדלטע קאם דיעזער אנזעלם ראטהשילד נאך ווען אונד ווייל דעם יאהרע 1855 דאס ראטהשילד ווענגען ווייטערגען ווייזען אין ווען אונד נור אים אממער פפלעגט ער אונס באר ארער נאך זיינעם דאפטר אין שלעזיען צו ווייזען. אם 18-טען אפריל 1861 וואוידע אנזעלם ראטהשילד צום לע-בענסלענגלעכען מיטגלידע דעס הערענהויזעס ער-נאנגט אונד ער פעהלטע אין קיינער פינאנצ-קאָממיסאָן.

דיא קראנקהייט, אין וועלכער ראטהשילד געשטאָרבען איזט, קוועלטע איהן שאן אללע 20 יאהרע, עס וואר איינע נערע-קראנקהייט. שאן אין פאריגעס יאהרע האטטע זיך דיעזע קראנקהייט זא פערשלימערט; דאס מאן בעריישט דאמאלס ווענ-טער בעפיהלטעטע, דאך ערהאלטע ער זיך נאך אונד נאך זא ווייט, אים זיינען געוואהנליכען בעשעפ-טיגונגען נאכגעהען צו קאָנגען. דיא פאפאָפאָרען האבען איהן געריישען נאך גאראין געדען וויא אייגע בעסערע לופט איזט, אבער ראטהשילד אנטע אפט: „מיינע געוואהנליכען בעשעפטיגונגען ניכטע מיר מעהר אלס אללע ווייזען אונד באר ערע!" אונד איך אין דער טהאט איזט אוהם אים הערבסטע נאכין בעססער געוואָרדען, ער מאכטע איינען גיען פלאן, וויא ער זיינען פאלאסט אימבויען אונד פער-שאנערן לאָנגטע — אונד נון האט ער יעטצט זיינען פאלאסט אים גראבע געפונדען!

אין זיינען לעטצטען 14 טאגען וואוידע געמלך זיינע קראנקהייט אם העפטיגסטען, דיא דאקטאָרען זאגטען עס גלייך דער פאמיליע, דאס אייגע הפפנונג איך אייגע וויעדער-גענעזונג ניכט מעהר פאר-האנדען איזט. אנגטאנ וואר אייגע קלייגע בעססע-רונג איינגעטרעטען, אבער ער האטטע ניכט איינ-מאל זא פיעל קראפט, איינען לאפפעל מילך הינונ-טערצושלינגען. (ראטהשילד האטטע געמלך זייט לאנגען נור פאן מילך געלעבט.) מאנטאג אום 10 אוהר פאָרמיטטאגס וואוידע ער „גוסס", דיא זאהנע אונד דיא איבריגען פאמיליען-מיטגלידער שטאנדען אם קראנקענבעטטע ביז ווענינע מינוטען פאר 6 אוהר אבענדס דער טאד ערפאללטע.

אנזעלם פאן ראטהשילד האטטע בייס לעבען דיא יידישען געבראטע געהאלטען אונד אויך בייא זיי-נעס שטערבען ווארען צעהן איזראעליטען (מנין), וועלכע מיט אוהם דיא „ווי" אנטען. עס איזט מערק-ווירדיג, דאס אנזעלם ראטהשילד עבען אן דעמזעל-בען טאגע שטארב, אן וועלכעם זיין פאטער גע-שטאָרבען וואר (ל"ג אב). אין דעמזעלבען איינגע-בלוטע אין וועלכעם זיך דיא ראטהשילדשען אן דיא וויינער קולטוס - געמיינדע אום דיא הערבי-שפפונג פאן „מנין" ווענדעטען וועלכעם בייס שטער-בען צוגעגען זיין זאהל. ראטהשילד מאן אים טעמ-פעל דאס יאהרצייטסליכט פיר ראטהשילד'ס פפא-טער אנגעצינדעט.

דאס ווייב פאן אנזעלם ראטהשילד איזט בע-ריעמט אים יאהרע 1850 געשטאָרבען, זיא וואר איינע טאכטער פפאם לאנדאנער ראטהשילד. מיט דיעזעם ווייבע, וועלכעם ער זעהר לעבטע, האט ער 7 קינדער, וועלכע נאך אללע אם לעבען זינד, נעמלך 3 זאהנע אונד 4 טאכטער. איינע טאכטער איזט אן ראטה-שילד אין נעפל; דיא צוויטע וועלכע אלס קלאָ-ווי-שפיעלערין וועלטבעריהמט איזט אן באָ-דאן ד ר א נ ש ע ט ט י אין טורין, פערהייראַ-טעט. דיא פיערטע טאכטער איזט נאך אונפערהייי-ראטעט אונד פיר דיעזע בייסען ווייר נאטירלך ניכט צו זאָגען! —

דער פערשטאָרבענע האט איינען בריעף צו-ריקגעלאסען, דען מאן גלייך נאך זיינעם טאדע אפפענען מיסטע. וואס דארין שטאנד, ווייסען ווייר נאך ניכט. אים טעסטאמענטע האטטע ער אנבעפאללען, זיינע לייכע נאך פראנקפורט אם מאין צו פיהרען, אים אין דער דארטיגען פאמיליען-גרופט בעגראבען צו ווערדען.

אנזעלם ראטהשילד איזט זעהר אינ-פאכעס לעבען. ער טרג איינען שלייטען פראק אונד דיא פיעלען אָרדען, וועלכע ער פאן דען קאי-זערן אונד קאנגען בעקאָממען האטטע, האט ער גיעמאלס נעטראגען. אונזער קאָנג האטטע אידן מיט דעם קראנען-אָרדען ערסטער קלאסס איסגעצייכ-נעט. דורך דיעזען אָרדען וואוידע ער געהיימראטה אונד זאללטע מיט דעם טיטעל „עסטעללענץ" אנגע-שפאכען ווערדען! אבער ער וואללטע דיעזע טי-טעל טראגען פיעלען צורעדענס ניכט אנגענעהמען. מאן זאגטע איהם אפט: „שאן דער יודען ווענען זאללטען וויא עס טהון! דא זיא דער ערסטע יודע זינד, וועלכער זאלכע איסצייכנונגען ערהיעלט — אונד זיא זאללטען דאהער דיעזע טיטעל אנגעה-מען!" אבער ער אנטווארטעטע: „איך בין איין קייפ-מאן אונד קיינע עקסצעללענץ אונד עס ווערדע מיך זאנדערבאר בערירען, ווענן מך מיינע געשעפפס-פריינדע אים האנדעל מיט דעם וואָרטע עקסצעללענץ טיטולירען ווערדען!"

ער לעבטע דיא ווייסענשאפט אונד אונטער-שטטעטע דיא קונסט. נאך אויך דעם טאדטע-בעטטע לאז ער ווייסענשאפטליכע ווערקע, זיינע צוויי אנגעפאנגענען ווערקע אונד אנדערע אנגעפאנגענע ווערקע אין דער ערזעלטניססע אונד בעזאנדערס דורך זיינען קרעדיט.

אין דער אנגעלעגענהייט אנזעלם פייהרער פאן ראטהשילד אין ווי ען איזט מאנטאנ אבגעגאנגען געשטאָרבען. דיא גאנצע לעבענסבעשרייבונג דער פאמיליע ראטהשילד האבען ווייר בעריישט אין נום 12 דיעזעס יאהרגאנגעס געבראכט, אלס דער לאנ-דאער ראטהשילד געשטאָרבען איזט; ווער וואללען יעטצט דאהער נור דיא לעבענס-בעשרייבונג דעס עבען פערשטאָרבענען אנזעלם ראטהשילד אין קור-צעס לעזען:

אנזעלם ראטהשילד וואר דער זאהן דעס באנ-קאנס מאלאמאן פאן ראטהשילד אונד וואוידע אם 29-טען יענער 1803 אין פראנקפורט אם מאין געבאָ-רען. ער וואר אללא שאן איבער 71 יאהרע אלט. דיא ערסטען יאהרע זיינער יוגענד פערלעבטע ער אין פראנקפורט אונד ערסט שפעטער גינג ער נאך בערלין וו ער אין דער אינטערישטע שטייטע איזט זיך איינע גראסע יידישע פאמיליע בעגעגנעט. ער וואללטע נאטירלך זיין דאקטאָר ווערדען אונד דאמאלס דעס יא ניכט נאט-רלך; זאנדערן בעגאב זיך נאך בעגעגונג ווענ-שטערען נאך פאריז, וו ער זיך בייא זיינעם אנדעל צו איינעם טיכטיגען געשעפטס-מאנגע הערבאנדלע-טן. באלד וואוידע דעזיער ראטהשילד דער ערסטע געשעפטספיהרער דער גאנצען פאמיליע. שפעטערהין לייסטעט ער זיך בעלכסט דאס פראנקפורטער שטאמם-געשעפט אונד אלס דער אלטע ווייגער ראטהשילד אים יאהרע 1848 ווערענד דער רעוואלוציאן פאן ווענ נאך פאריז אבערזידעדלטע קאם דיעזער אנזעלם ראטהשילד נאך ווען אונד ווייל דעם יאהרע 1855 דאס ראטהשילד ווענגען ווייטערגען ווייזען אין ווען אונד נור אים אממער פפלעגט ער אונס באר ארער נאך זיינעם דאפטר אין שלעזיען צו ווייזען. אם 18-טען אפריל 1861 וואוידע אנזעלם ראטהשילד צום לע-בענסלענגלעכען מיטגלידע דעס הערענהויזעס ער-נאנגט אונד ער פעהלטע אין קיינער פינאנצ-קאָממיסאָן.

דיא קראנקהייט, אין וועלכער ראטהשילד געשטאָרבען איזט, קוועלטע איהן שאן אללע 20 יאהרע, עס וואר איינע נערע-קראנקהייט. שאן אין פאריגעס יאהרע האטטע זיך דיעזע קראנקהייט זא פערשלימערט; דאס מאן בעריישט דאמאלס ווענ-טער בעפיהלטעטע, דאך ערהאלטע ער זיך נאך אונד נאך זא ווייט, אים זיינען געוואהנליכען בעשעפ-טיגונגען נאכגעהען צו קאָנגען. דיא פאפאָפאָרען האבען איהן געריישען נאך גאראין געדען וויא אייגע בעסערע לופט איזט, אבער ראטהשילד אנטע אפט: „מיינע געוואהנליכען בעשעפטיגונגען ניכטע מיר מעהר אלס אללע ווייזען אונד באר ערע!" אונד איך אין דער טהאט איזט אוהם אים הערבסטע נאכין בעססער געוואָרדען, ער מאכטע איינען גיען פלאן, וויא ער זיינען פאלאסט אימבויען אונד פער-שאנערן לאָנגטע — אונד נון האט ער יעטצט זיינען פאלאסט אים גראבע געפונדען!

אין זיינען לעטצטען 14 טאגען וואוידע געמלך זיינע קראנקהייט אם העפטיגסטען, דיא דאקטאָרען זאגטען עס גלייך דער פאמיליע, דאס אייגע הפפנונג איך אייגע וויעדער-גענעזונג ניכט מעהר פאר-האנדען איזט. אנגטאנ וואר אייגע קלייגע בעססע-רונג איינגעטרעטען, אבער ער האטטע ניכט איינ-מאל זא פיעל קראפט, איינען לאפפעל מילך הינונ-טערצושלינגען. (ראטהשילד האטטע געמלך זייט לאנגען נור פאן מילך געלעבט.) מאנטאנ אום 10 אוהר פאָרמיטטאגס וואוידע ער „גוסס", דיא זאהנע אונד דיא איבריגען פאמיליען-מיטגלידע שטאנדען אם קראנקענבעטטע ביז ווענינע מינוטען פאר 6 אוהר אבענדס דער טאד ערפאללטע.

אנזעלם פאן ראטהשילד האטטע בייס לעבען דיא יידישען געבראטע געהאלטען אונד אויך בייא זיי-נעס שטערבען ווארען צעהן איזראעליטען (מנין), וועלכע מיט אוהם דיא „ווי" אנטען. עס איזט מערק-ווירדיג, דאס אנזעלם ראטהשילד עבען אן דעמזעל-בען טאגע שטארב, אן וועלכעם זיין פאטער גע-שטאָרבען וואר (ל"ג אב). אין דעמזעלבען איינגע-בלוטע אין וועלכעם זיך דיא ראטהשילדשען אן דיא ווייגער קולטוס - געמיינדע אום דיא הערבי-שפפונג פאן „מנין" ווענדעטען וועלכעם בייס שטער-בען צוגעגען זיין זאהל. ראטהשילד מאן אים טעמ-פעל דאס יאהרצייטסליכט פיר ראטהשילד'ס פפא-טער אנגעצינדעט.

דאס ווייב פאן אנזעלם ראטהשילד איזט בע-ריעמט אים יאהרע 1850 געשטאָרבען, זיא וואר איינע טאכטער פפאם לאנדאנער ראטהשילד. מיט דיעזעם ווייבע, וועלכעם ער זעהר לעבטע, האט ער 7 קינדער, וועלכע נאך אללע אם לעבען זינד, נעמלך 3 זאהנע אונד 4 טאכטער. איינע טאכטער איזט אן ראטה-שילד אין נעפל; דיא צוויטע וועלכע אלס קלאָ-ווי-שפיעלערין וועלטבעריהמט איזט אן באָ-דאן ד ר א נ ש ע ט ט י אין טורין, פערהייראַ-טעט. דיא פיערטע טאכטער איזט נאך אונפערהיי-ראטעט אונד פיר דיעזע בייסען ווייר נאטירלך ניכט צו זאָגען! —

דער פערשטאָרבענע האט איינען בריעף צו-ריקגעלאסען, דען מאן גלייך נאך זיינעם טאדע אפפענען מיסטע. וואס דארין שטאנד, ווייסען ווייר נאך ניכט. אים טעסטאמענטע האטטע ער אנבעפאללען, זיינע לייכע נאך פראנקפורט אם מאין צו פיהרען, אים אין דער דארטיגען פאמיליען-גרופט בעגראבען צו ווערדען.

אנזעלם ראטהשילד איזט זעהר אינ-פאכעס לעבען. ער טרג איינען שלייטען פראק אונד דיא פיעלען אָרדען, וועלכע ער פאן דען קאי-זערן אונד קאנגען בעקאָממען האטטע, האט ער גיעמאלס נעטראגען. אונזער קאָנג האטטע אידן מיט דעם קראנען-אָרדען ערסטער קלאסס איסגעצייכ-נעט. דורך דיעזען אָרדען וואוידע ער געהיימראטה אונד זאללטע מיט דעם טיטעל „עסטעללענץ" אנגע-שפאכען ווערדען! אבער ער וואללטע דיעזע טי-טעל טראגען פיעלען צורעדענס ניכט אנגענעהמען. מאן זאגטע איהם אפט: „שאן דער יודען ווענען זאללטען וויא עס טהון! דא זיא דער ערסטע יודע זינד, וועלכער זאלכע איסצייכנונגען ערהיעלט — אונד זיא זאללטען דאהער דיעזע טיטעל אנגעה-מען!" אבער ער אנטווארטעטע: „איך בין איין קייפ-מאן אונד קיינע עקסצעללענץ אונד עס ווערדע מיך זאנדערבאר בערירען, ווענן מך מיינע געשעפפס-פריינדע אים האנדעל מיט דעם וואָרטע עקסצעללענץ טיטולירען ווערדען!"

ער לעבטע דיא ווייסענשאפט אונד אונטער-שטטעטע דיא קונסט. נאך אויך דעם טאדטע-בעטטע לאז ער ווייסענשאפטליכע ווערקע, זיינע

אונד ביז צום יאהרע 1869 בלייבטע דער וואהלשטאנד דעם פאלקעס שנעלל עמפאר. דא נאך דארוף דיא צווייא נוטען ערנטע-יאהרע קאמען. דאנן קאם דאס יאהר 1869, אין וועלכעם איין קליינער „קראך" איינגעטרעטען וואר. אונד אללע ערזונגענשאפטען דער פייהרערען יאהרע פערניכטעטע; דענן אין יענעם יאהרע אלליין זינד 111 שווינדעלהאפטע אקציענאונטערנעהמונגען נגעשטאנדען, וועלכע דען קליינען קראך הערביי פיהרטען, דאנן ערהאלטע מאן זיך וויעדער, ביז ענדליך דער גראסע קראך פאם יאהרע 1873 נעקאממען וואר — אונד מאן שטאנד וויעדער זא שלעכט, וויא מאן אים יאהרע 1869 נעשטאנדען איזט. יעטצט בענינגט זיך אונגארן וויעדער צו ערהאלען אונד וועגן וויר איין פאאר גוטע ערנטען האבען ווערדען. זא קאנגטע ביז צום יאהרע 1876 דער גראסע קראך וויעדער געהיילט זיין. — דיא ערפאהרונג צייגט אבער, דאס שלעכטע ערנטען אונד דיא קראב'ס נאך איינגען יאהרען צוריקצוקעהרען פעלעגען. עס איזט אللא דיא געפאהר פאר-האנדען. דאס ווייר דאנן וויעדער צוריקגעשלייודערט וויערדען אונד וויעדער פאן פארנע בעגינגען מיססען. — דיעס קאנן אבער נור אין אונגארן, אבער נעמאלס אין פראנקרייך פארקאממען. אונגארן פערלענגט זיך נור אויף דען אקערבויא — אונד ווענן אונגארן אויך פיעלע פאבריקען אונד איינע איינגעגע באנק העטטע, זא קאנגטען זאלכע גليקס-שפיעל-פערהעלטניססע ניכט זא שטארק איינייסען.

* (וויעדער איינינגע געזוכע אן דען ריכסטאג.) אין דער פארגעסט-דיגען ריכסטאגסזוסטענג ריכטע דיא שטאדט בעקעש טשאבא איין גזוך איין אן אנגלעגענהייט דער רעגאליען. פינאנצמיניסטער גיבט פערשפראך העבייא, שאן אין קוריצעסטער צייט איינע איפקלעדונג אונד איינע געזעטצליכע בעשטיממונג איבער דיעזע פרגאליען צו ערהיילען. — גליכצייטיג וואורדע איין גזוך פערלעזען, וועלכעם פארדערט, דאס מאן דענענגען דעפיסיטען, וועלכע בייא דען זוסצינגען ניכט צוגעגען זינד; ניכט צאהלע.

* (דיא וויטטעדענגען.) זייט פרייטאג רעגנעט עס הייר יעדען טאג; פיר קוקורוזן, עדיפעל אונד טאבאק, וועלכע אין דער הייטיגע שטארק בעשערינט וואررען, מאכן דער רעגען נאך גיטצען. — גערסטע אונד האפער האבען דורך דיא הייטיגע געלייטען.

נעשעפטסבעריכט.

פעסטער פרייזע.

אונגארישער וויצען 85-פפד. 5.30—5.55 גולד. 84-פפד. 5'20—5.40 גולד. 83-פפד. 5.30—5 גולדען 82-פפד. 4.90—5'15 גולדען. 81-פפד. 4'80—5'05 גולד. פער צאלל-צענטנער אונד פער קאססא. — נייעס קארן 4.20—4.30 גולדען פער 80 פפד.

קוקורוזן 4 — 4.10 גול' פער צאלל-צענטנער. האפער 2.80—2.85, פער 50 וויעגער פפגוד.

וויצען נעגען דיא פארגעגע פרייז-נאטירונג זינד דיא הייטיגען פרייזע אום ניכטס נעפאללען. — פער פעפטעמבער-אקטאבער 5.60—5.62 גולדען.

קוקורוזן פער יולי - אוגוסט 4—4.05 גול. פער אוגוסט-פעפטעמבער 4.07—4.10 גולד. —

האפער פער פעפטעמבער-אקטאבער 2.12—2.13 גול.

מעהל-פרייזע (פער וויעגער צענטנער זאמטט זאק, פרייא אב פעפט) : נומ' 0 : 14 גולד. — קר., נומ' 1 13 גולד. 50 קר., נר 2 : 13 גולד. — קר., נר 3 : 12 גול. 50 קר. נר 4 : 11 גולד. 20 קר., נר 5 : 10 גולד. 20 קר., נר 6 : 9 גולד. 50 קר., נר 7 : 8 גול. 80 קר., נר 8 : 7 גולד. 50 קר., נר 8/1. 7 גולד. — קר., פיינע קליע 3 גולד. 30 קר., גראבע קליע 2 גולד. 85 קר.

נייע ערד עפפעל : מיטטלערע 3.50 גולדען, פיינע 4.50 גולדען פער וויעגער צטר. בויעץ-ערדעפפעל 2.50 גולדען פער זאק. —

שפירי טום פיר געבריוך נייע מעטהאדע 59—59½ קר. פרעמדעפפ-וואארע 61—61½ קר.

ריבאל (האפפעלט אפפגיוט) 21.50 פער צטר.

אונשליט (חלב) 25.50—26 גולדען.

צווע טשקען. פער אקטאבער, באפנישע פאם-וואארע 16.50 גולד. פער זאק 16 גולד.

צווע טשקענום (לעקויאר) פער פעפטעמבער 13½ גולד. —

וואכס ראוגוויר 84—85 גולדען, אנדערע נאטטונגען 95—98 גולדען.

וויינשטיין האכגערעגער 34 גולדען. — אדזיגערע 28—29 גולדען.

קנאפפערע : אונגארישע פרימא 15 גולד. מיטטעל 12½ גולדען.

קיממעל 14—16 גולד.

פארבאק (פרעפארירטער) פרימא 44—45, שאפטען 76—78 גולד.

לייס 29—30 גולדען. —

פעפטער שלאכטפיעה-מארקט. בייא דעם אם 23-טען ד. מ. הייר אבגעהאלטענען וואכען-מארקטע וואוראן דען פערקויפט 1656 אכסען דאם מאאר פאן 140 ביז 360 גולד 638 קידע דאם מאאר פאן 125—220 גולדען, 41 מעלק-קידע דאם מאאר פאן 90—180 גולד., 49 שטיק בייפעל דאם מאאר צו 180 — 250 גולד. — הינדפלייש פער צענטנער 26 גולד. 56 קר. ביז 29 גולד. 50 קר.

לעדער. פפגודהייטע ביז 40-פפד 45-פפד. 103—105 fl, אינמאל פערזעטצטע טערצען פאן 18-24-פפד. 104—105 גולד., צווימאל פערזעטצטע טערצען 30-35-פפד. 102—104 גול. דרייטאל פערזעטצטע טערצען פאן 35-45-פפד. 105—108 גול. קוההייטע צו 135—155 גולד.

קאלבלעדער גנעאגענע 205—220 גול. גענגערבטע 230—245 גולדען. וויבסקאלב-פעללע מיטטעל 255—260 גולדען. פיינע 275—290 גולד.

שאפווולל וואורדען פערקויפט 700 צטר. קאממאללען 103—107 גולדען, 800 צטר. באטשקער אינשוריען 85—87 גולד. 300 צטר. מיטטעלפיינע טרבוואללען 115—120 גולדען, 300 צטר. מיטטעלטרוואללע 105—110 גולדען. 300 צטר. זאנדאינשוריען 68—73 גולדען 150 צטר. זיבענבירגער פרימא שור צינאיא 107—107.50 גולד.

וויעגער פרייזע.

שפירי טום : פרוכט-שפירטום 61¼—62 קר. — ריבאל 20 גול. לינאל 22.50 גולד.

פעטראלעאם 11 גולד.

לאמטא-צייטונג פאם 25. יולי 1874.

וויען	46	20	10	4	29

קאנקורז.

אין דער געמיינדע צו שעפשי-סענט-דיאנדי (אין זיבענבירגען) איזט דיא שטעללע אייגעס שוחט ובודק קודא ומוהל אם 1 כעפטעמבער צו בעזעטצען. יאהרעס-געהאלט פאן 350 גולדען — אונד 50 גולד קוואדרטיר-געלד, דאבייא גאנצע שחיטה אונד זאנסטיגע נעבען-אינקונפטען. — דערזעניגע, וועלכער בעפעהיגט איזט אים יידישען אינטערריכט צו ערטהיילע אונד דיא קינדער אים שטעפפל-נעזאנגע צו אינטערריכטען אונד דעם אינטערריכט 4 שטונדען ווידמען וויללד, בעקאממט הייפיר אים 100 גולדען מעהר. — איין פאבע-פארטאג דאבען נור דיא הייצע אייגעפאהרטען צו קאממען. — הייזע - שפיעגע אם בעטראגע פאן 20 גולדען ווערדען נור דעם ארבעפטרטען בעווילליגט. — בעווערבער אים הייזע שטעללע מאגען אידר אלטער אונד דיא גראסע אידער פאמיליע אנגעבען אונד אידרע צייגנישסע ביז 10. אייגוסט איינזענדען : אן דיא „דראמאסעלבער אידראעליטישע קולטוס-געמיינדע" אין Sepsi Szt. György (Siebenbürgen).

M. BERNSTEIN, Präses.

טעלעגראפישע דעפעשע :

פארז 26. יולי. אין דער הייטיגען זיטצונג דער פראנצאזישען נאציאנאל-פערזאממלונג ווערדען עס דיא רעפובליקאנער וואהרשיינליך דורכזעטצען. דאס מאן דיא פערזאממלונג שאן גאנץ אויפלאזען אונד איינע גאנץ אנדערע איינבערופען ווירד.

פרוכטפרייז-טאבעללע

פרוכטע	קוואלישפעד נעווינס	פער צאלל-צטר
וויצען, נאמאטער	81	4.80—4.90
„ „	82	4.90—5.—
„ „	83	5.05—5.15
„ „	84	5.20 - 5.30
„ „	85	5.30—5.40
„ „	86	
„ אחיים	81	4.90—5.05
„ „	82	5.05—5.15
„ „	83	5.20—5.30
„ „	84	5.30—5.40
„ „	85	5.45—5.55
„ „	86	—.—.—
„ סעקסער נארען	81	4.85—5.—
„ „ „	82	5. —5.10
„ „ „	83	5.15—5.25
„ „ „	84	5.25—5.35
„ „ „	85	5.40—5.50
„ „ „	86	—.—.—
„ וויינגענבירגער	81	4.90—5.05
„ „ „	82	5.05—5.15
„ „ „	83	5.20—5.30
„ „ „	84	5.30—5.40
„ „ „	85	5.45—5.55
„ „ „	86	—.—.—
פער מעטצ		
קארן	80	—.—.—
נערטנער מאלץ	72	—.—.—
„ פיוטטער	72	—.—.—
האפער	50	2.85—2.82
קוקורוץ מאנאטער	פער מעטצען	4.10—4.05
אנדערע נאטטונג	„ מענשער	4.05—4.—
רעפס קאמל	75	—.—.—

באללענ-מעהל

	קי	אל
נומער 0	24	80
„ 1	23	90
„ 2	23	—
„ 3	22	10
„ 4	19	80
„ 5	18	10
„ 6	16	80
„ 7	15	60
„ 8	13	30
„ 8½	12	40

געלד-קורז

וולנער-אשא	104	15
וויאנען	5	29
עפפערייד-אונגארישע 8 גולדען גאלד-שיין (20 פראנק)	8	85
נאפאלעאנדאר	8	85
פרייסישע דאלער (קאפטענגרייטנגען)	1	63
רוסישע יומפל	1	54

לאאזע.

1864-ער לאאזע צו 100 גולדען	134	25
דעסגע צו 50	127	—
1860-ער נאנצע לאאזע	108	75
דעסגע פיעפטעל	111	75
1854-ער 4 פערצענטיגע שפאנפ-לאאזע	99	—
1839 יאהרשיל-לאאזע נאנצע	260	—
דעסגע פיעפטעל	237	—
קאסא רענטענשיינע	22	50
קידרים-לאאזע	160	—
פרייססער לאאזע פער 100 גולדען	106	—
פרייססער לאאזע פער 50	52	—
רענו-וואספפפפפפ-פאאר-לאאזע	89	—
מאלם צו 40 גולדען	31	—

קורז-טאבעללע פאם 25. יולי.

	קי	אל
פאראפפ צו 40 גולדען ק. מ.	25	—
לאאי צו 40 „ „	—	—
פפ. נינגאיס צו 40 „ „	24	—
פאנער צו 40 „ „	25	—
הייניזשנעפצער צו 20 גולדען ק. מ.	18	50
וואלדשטיין צו 20 „ „	—	—
קעלעריש צו 10 „ „	12	50
וויאלפלאאי צו 10 „ „	13	—
מפפאנלארע צו 20 „ „	16	—
אינפבוקער לאאי	18	—
ואלצבוינער לאאי צו 20 גולדען	17	50
קראקויער לאאי	17	—
פרינקען לאאי	47	50
דעפפע 120 פראנקס אינגאאר-לינגען	37	50
אונגארישע פרעמיען-לאאי א 100 גולדען	84	—
דעפפע צו 50 גולדען	—	—
וויינער-לאאי	100	50

ווערטה-פאפיערע.

אונגארישע גרונטענטלאסטונגען	76	50
פעפטער-מאגיער	75	25
וינגענבירגישע	73	50
גאליציע	83	25
בוקאוינער	81	50
אונגארישע אינגענאהן-אנלעהען	96	—
וויינערקנפפ-אנלעהענגס-אבלינגאנגען	73	—
פעפטער שפארקאסע-פאהן	267	—
אנגער שפארקאסענפאהן	105	—
מיניזיפאל-פאהן	36	75
אונגלא-פאהן I. עמיסאן	42	50
אונגארישע פאהנען-קידרים	80	25
שפאר- אונד קידרים-פעראין	56	75
אונגארישע קידרים-פאהן	214	—

	קי	אל
פעפטער קאפפיטאל-פאהן	780	—
פעפטער נעווערבע-פאהן	395	—
פראנקא-אונגארישע	82	—
אינזומפטיע-פאהן-אקציען	61	—
אפנער קאפפיטאל-פאהן	177	—
לאנגעס צענטראל-שפארקאסע	85	—
אפנער בודענלייהע	—	—
פעפטער ווייסע אפטיילונגען	—	—
פעפטער אפטיילונגען	50	—
פעפטע-אפנער הייפפטפעפטע	163	—
דעפפע פייפיש פומפפאן	—	—
פאפאפיטיע דער אונגארישען פארזיקע-רונג צו 5 אינגאלדע פרעפענס	85	50
דער אונגארישען הונאפפרקונגס-פאהן צו 5 אינגאלדע פרעפענס	75	50
דער אונגארישען אללגעמיינען פאהרגעלד-ריפפע-פאפיערע צו 5 אונד אינגאלדע פרע-פענס	84	—
דעפפע צו 6 פרעפענס	85	50
דער פעפטער קאפפיטאל-פאהן	85	50
קאפפיטע-פריק-אקציען	83	—
פאר-אפפ-פאהן	116	—
אלפאלד-טיפאפיר	143	25
אונגארישע אפפפאהן	53	50
פרוטע פאהן	219	—
דעפגענבירגער פאהן אקציען	142	—
קאשיי-אפרקבירגער פאהן אקציען	153	—
פראנע-יאזעפ פאהן אקציען	195	50
קאליי-ליווייג-פאהן אקציען	245	75
לעמבערג-פפפרעמאזל-יאפי פאהן	146	50
קידרים-אקציען	232	25
פאהן-	976	—

Eigenthümer u. verantwortlicher Redakteur M. REIS.

Budapest, 1874. Druck v. Moritz Burian, Waitznerboulevard, Marokkanerhof.

אָבאַטען צו קאָנען אָב פּראָנצאָזישע שיפן ווערן. ליך וואַסען נאָך שאַנען פאָרען. איזט דיעס דער פאַלל, דאַן קאָנען זיך צווישען פראַנצאָזישעס אונד דייטשעס קריעגס-שיפן אין גראָסער זעע-קריעגס עגטוויקעלן. דאַנן וועדער ווילל דייטשלאַנד דיא שפאַניש רעפּובליקאַנישע רעגיערונג אונטערשטוצען. ערסטענס וויל פראַנקרייך דיא קאַרליסטען אונטערשטוצען אונד צווישענס, וויל דיא קאַרליסטען איינען פריישען הויפטמאַן ערשאַפען האבען. —

מאַן זאַגט, דאַס דייטשלאַנד אים איינפערשטענדניסס מיט דען איבריגען מעכטען דעס בלוטיגען בירגער-קריעגס אין שפאַניען איין עגדע מאַכען וויל. דענן זאַבאַלד מאַן דיא פראַנצאָזישע אונטערשטוצונגען פאַן דען קאַרליסטען אבשניידען וועדען, וועדען דיעזע נישט מעהר בעשטעהען קאָנען. —

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (אינזעער קאָנינג) איזט ערסט געסטערן פאַן אישל נאָך ווען צוריקגעקאָמען אונד ווידר בין צים 26. איינסס אים שלאַכט לאַרסענבורג פערוויילען. וויא ער איך זיינען געבורטס-טאַג אם 18. איינסס פייערן וועדד. אם 25. איינסס בעגיבט זיך דער קאָנג אין דאַס בּרוקער לאַגער אונד פאַן דאָרט נאָך טאַטס. דיא רייזע פאַן טאַטס נאָך באַרמען וועדד איבער ווען געהען, וויא איך איינען טאָג איפעגטהאַלט געמאַכט וועדד. אם 8 סעפּטעמבער וועדד דער קאָנג אין פראַג אנקאָמען אונד זיך פאַן דאָרט אים אין דאַס לאַגער בעגעבען. ערסט אנפאַנגס אָקטאָבער וועדד דער קאָנג נאָך ווען צוריקקעהרען. מאַן שפּרעכט איך דאַפאַן, דאַס אינזער קאָנג עגדע אָקטאָבער אים פּרעסבעווּאַלדע בייא אָדלוי אין שלעזיען מיט דעם דייטשען קאַיזער צוזאַמען (מעדערע גראַסע דאַפ - יאַגדען אבהאַלטען וועדד. —

* אבער דיא רייזע אינזערער קאָנינגין נאָך ענגלאַנד פערססע פאַלגעדעס: וויא איך אידען בערייטס געעהרעט, וועדד דיא קאַיזערין פאַן עסטערייך געפאַסען דאַנגערסאַמע (געפאַלרליכע) דורך פאַרען קאַמען אבער אדער דיעזע איינגען איפענטהאַלט צו געקאָמען. אנפאַנגס וואַלטע דיא קאַיזערין איינען טאָג אין האַוועך אונד אין דער פראַנצאָזישען נאַר-וועסט פיסטע פערוויילען אונד דען אבגאַנג דעס פיסטע פריאַנגס-שיפפעס אבוואַרטען, אים נאָך דער גענאַבעער לעגענדען עגגלישען אינזעל ווייט

בינאַהע צו שטאַנדע געקאָמען וואַר, האַט זיך וויעדער צערשלאָגען.

* (אין יודישער שאַנדאַרם ערטרונקען) איס דעווא (אין זיעבענבירגען) ווידר פאַלגענדעס געשעהען: אם 28. יוני האַט דער שאַנדאַרם מענדל לאַווי איינע בייערין, נאַמענס אַראַדי ראַזא, וועלכע 50 גולדען געשטאָהלען האַטטע, נאָך דעווא געפיהרט. אלס ער זיך נון מיט דער פערהאַפטען איבער דען מאַראָש-פלוס שיפפטע, שפּראַנג דיא בייערין אים וואַסער, דער שאַנדאַרם וואַר איהר נאַכגעשפּרונגען, אים דיא הייבען צו ערפאַסען. דיעזע אבער אומקלאַמערטע איהן דערהאַרט, דאַס ער אם שווימען פערהינדערט אונד זאַממט דער בייערין ערטרונקען איזט. דיא לייכע דעס שאַנדאַרם קאָנגטע ערסט אם 3. יולי פאַם וואַסער הערויסגעצאָגען ווערדען.

* (איבער דען וואָלקענבּרוך) פאַן וועלכעם ווידר אין פאַרגעס בלאַטטע מעלדונג גאַכטטאַגס פאַלגענדעס געשעהען: פרייטאָג בין צו ערפאַסען דיעזע אבער אומקלאַמערטע איהן דערהאַרט, דאַס ער אם שווימען פערהינדערט אונד זאַממט דער בייערין ערטרונקען איזט. דיא לייכע דעס שאַנדאַרם קאָנגטע ערסט אם 3. יולי פאַם וואַסער הערויסגעצאָגען ווערדען.

* (אין דער דען וואָלקענבּרוך) פאַן וועלכעם ווידר אין פאַרגעס בלאַטטע מעלדונג: פרייטאָג גאַכטטאַגס פאַלגענדעס געשעהען: אם 5 אונד אים שטאַדט געטטין פאַן אייגעם פּרעסבאַרען וואַלקענבּרוך הייסגעווּאַכט וועדד. דער יאַממער אונד דאַס עלענד לאַסען זיך נאָר נכט בעשרייבען. אין יאַנען אייף וועלכעם מערדערע פערזאַגען געזעסען זינד. וועדד אם וואַסער מיטגעריסען אונד מעגשען אונד פאַפּפּדע וועדען געזעהען. דייזער יאַרדיגען אינגעלע. קעלער אבערזעטצעם אונד בימע וועדדען מיט דער יאַרגעל אויסגעריסען. ווי אין דייזערן אדער אייף בימען וואַר מאַנגטע זיך נאָך גלוקליך שווימען. מעגיאַבער דערגעלאַנגען. וועלכע אייף דעם פּרייען פעלדע פאַן דיעזעס וועלקענבּרוכע בעטראַפען וועדדען. דאַנן דאַס נאָך אין פּרכטבאַרער אַנזעל. וועלכער אלעלעס פערוויסטעט. מאַבעל אונד אנדערע גערעטע וועדדען אם וואַסער בין אייף דיא פעלדער דייס געשווימטע. פעלע פערזאַגען בייסען דיעבייא אידר לעבען אין — אונד פעלע פעלאַהרען ווידער אידר נאַנגעס פערמאַגען.

* (אין שרעקלעכער שטירם) וויא איינע געסטערע דעפעשע אים גוייי-וואַר מעלדעט, דאַס אם 27 יולי אין נאָרד-אַמעריקא אין שרעקלעכער שטירם געווטעדעט. אין פענסילוואַניען דעסען נאַנגע אַסטלעכע וויסע אם אטלאַנטישען מעערע לעגען. דאַס דער שטורמווינד דיא דאַהען מעערעס-פלוטען אין דאַס לאַנד געבלאַזען, וו דאַס דיא אייזענבאַהנלינען אונד באַהן-געבייטע, וויא אונד מעגרעגע בריקען פאַרטגעשווימטע וועדדען. אינע שטאַדט שטעהט נאָנען אונטער וואַסער. ווידר פעלע מענשען זינד דאַבייא אומגעקאָמען. דיא שיפאַהרט אנצאַהל דער עטשיפען אויס

---

*אַמטע! גלויבסט דוא נכט עס ווערדע דיך שאַדען?

—וויא קען נאָר אפּיס? דיא קענסט נכט מיינע נאַטור! אונד דאַנן האַסט דוא וועלכסט נעמאַנט, דאַס דייטש איין אַמטמאַן איזט, אין דעם מאַן נכטס עסטען דאַרף? האַבע איך עס סען דיר פערלאַנגט מיט דעם טרינקען איזט עס אבער שווער אנדערעס, דאַס קאָנן דער אַמטמאַן אים וואַהדע נכט לאַסען, וויא דענן עיסט דער מענש?

דער אינגליקליכע וואַהן נגנ אין דיא קיכע הינים, וויא זיינע שווייסטער דאַס נאַכטמאָהל קאָכטע.

(עשיינער פאַנגעלע (וואַנטע אפּיס) נעה אונד פאַלע פייסען ווען):

—שאַן ווייער? אונד פיר איהן? ווילסט דוא איהן מיט ווען אויסהאַלטען? (וואַנטע פאַנגעלע).

(עגדולר מיינע שווייסטער! עגדולר!)

—ער טרינקט — אונד דוא פאַסטעסט!

—איך ווילל אייך פיר איהן פאַסטען!

מיט דער פאַלגען ווייסלאַשע אין דער האַנד, קאַם אפּיס ווידער אין דיא שטובע אונד שטעלטע דען זיין זיינעס פאַטער פאַר.

אין איינעס פיינע לעגעטע אישל דיא גאַנגע פלאַשע אויס, דאַנן וואַנט ער: —הא! וויא דאַס שמעקט! אים קערקע בעקאָממט מאַן וועלכעס נכט! עטעס ווילל איך עיסט מיינע נאַכטרוהע האַלטען אונד מיך נוט אויסשלאַפען. איך בריינג קראַפט אונד גוטט אינען, אונד דיא בעקאָממט מאַן נור דורך שלאַף.

—אפּיס מיין וואַהן! (וואַנטע אנשיל ווייטער האַלב שלאַפענד) אונד דעם שולקלאַפּפער. ער וועלל מיך נור נאָך

מאַהנען נכט אויס מיינעם שלאַפע דערזיכלאַפען — אונד פיר אַנגעלע וואַנע, איך ווילל אידר איינען מאַנן אויסזוכען אונד אן אידעס האַנצעס-מאַנע וועלל דיא אינע פערלענגערע מיט אייגעם פיינען געשווערטע בעקאָמען, דא דיא אידער מיטטער פיטטע — —.

* * *

עס דיאַר שטעט נאַכט געוואָרדען! אנשיל שלעפט אונד אייך דיא גוטע ווייטטע גיגען בעטטע. אַנגעלע קאָנגטע אַר הערצוגה קיים אינשלאַפען. אבער אפּיס פערזיכט דיעע ענגעל אין דיא האַנד נאַטטע אונד דעם זכרם דיעע מטטער אונד שלעפט וואַרגאַר אין.

דרייסען אבער פערגאַנ זיך דער הינטעל מיט שווארצען וואָלקען אונד אין פינסטאַרעס געוויטטער וואַר אים אנגעגע.

דיא גוטען קינדער! דיא שלעפען זי זוסיג אין אידרעס צימטער אונד וואַכטען נכט. וואַס דרייסען אַנגעהט אונד וואַס פיר איינע נעפאַהר אין אידרעס נעבען - צימטער אויס! —

עס וואַר שאַן נגגען 11 אוהר אַר מיטטערנאַכט. דא צוקטע אין בלוטען, וועלכער דיא הונקלע נאַכט אין הונקל לוכטען מאַכ אינוואַנדלאַנגען, וואַרייט דאַנן אין שטעקלינגע קראַכטען אונד אין דאַלען דעס דאַנגערס פאַגאַלטען.

אנשיל שפּראַנג אַם בעטטע אויף מיט איינעם שריי: —וואַס איזט דאַס? דער שול-קלאַפּפער! קלאַפּפט ער שאַן ווידער מיט דעם האַמער אין דאַס טהאָר? נא! אייך אום דיעע צייט האַט מאַן קיינע רוהע, דאַס געוויסען קלאַפּפט אייך בייא נאַכט אים הערצען אונד וועלל מיך נכט צור רוהע קאָמען לאַסען!

נון צוקטע עס ווידער — אונד אין פיר-פלאַמענדער

בלוטען בעלייכטעט דאַס צימער. זא דאַס אנשיל דען האַמען. אין וועלכעם נאַך דער שלוסעל שטעקט, פערלוקען קאָנגטע!

—דער שלוסעל שטעקט שאַן ווידער אונד נכט גענגעגען! — אונד ווייטע מיר! — דא עס גלוקע בייגיבט מאַן נעלד, אַהנע נעלד קאָנן מאַן קיין שפּיעל אנטגעגעהמען: וויא ווידער עס דען!

דא קראַכטע דער דאַנגער ווידער ווידער העפטיג, זא דאַס אלעס צעזפּלעטערטע.

—וואַס? מאַכט עס שאַן ווידער אין מיינעם הערצען. פאַלטערט מיך שאַן ווידער מיין געוויסען, וועלכעס מיר זאָגט מיט עס נכט! פערזאָלגט איזט דיא דאַנד דעס פאַטערס, וועלכע דיא דאַנד דער ווייבע קרעגט דיא בייגיבטע אויסשטעקט! — אי וואַס! געוויסען הער! געוויסען הין! איך מיט נעלד האַבען אונד וועגן איך נעווינען. מאַכט איך אייך מיינע קינדער גלוקליך? — הא! וויא דער בלוטען שאַן ווידער לוכטען אונד וויא איך דען קאַמען מיט דעם שטעקענען שלוסעל ווידער זעהע! איך מוס!

אינער אפּיס! דוא שלאַפסט זוהיג אונד זאָרגלאָס. דיא האַסט דיר אים שווייטע דיעעס אנגעוכטעט אין מאַר גולדען פערדינגס אונד אין אין כוך אים קאַמען גגלענס, בעמערקטעסט דוא עס נכט, דאַס יענע צווייא פערמעד פונקלערדע אויגען, וועלכע מאַיגע נאַכט דורך דאַס פענסטער נעוועהען האַבען, אייך דיך נעלד עגבלוקען? — וויא זוהיג דוא פעלליכט ווייסט? דיין אייגענער פאַטער, דער דיך שאַן אים דיינע מוטטער בראַכטע — וועלל דיך נון נאָך אום דיינען לעטצטען גראָשען בייגען!

(פאָרטעטצונג פאָלגט.)

קונסט-ווערקע זונ׳ פֿעלע מיליאָנען ווערטה. פֿיר איין קונסט-ווערק האָטט ער ערסט אונלנגהט 300000 גולדען געגעבען, אים הערדען-הייזע איזט ער געבען רישטער פֿאַן שטעדלינג געזעסען. ער וואר וואהל קיין רעכטער אונד קיין לינקער, נעהאָרטע אבער דאָך צור פֿרייזינניגען פּאַרטיא. ער האָטט איממער פֿרוסטלכע בעזוכע, דיא מעטטערניכס אונד זישים וואָרען בייא אים אָפּט צו נאַסט. זיינע וואהלטעטיגקייט וואר גראָס, ער האָטט יאָס בע־רהמטע יאָטהשילד-שפּשאל ערריכטען לאַסען, וועלכעס איבער איינע האַלבע מיללאָן קאָסטעטע. זיין הויז וואר איממער פֿאַן אָרמען לייטען אומ־שטעללט, וועלכע אונטערשטטצונגען פֿערלאַנגטען אונד וועגן ער איך ניכט עדעס איינע מיללאָן נאָכ; זאָ פֿעלליעס דאָך נעמאַנד זיין הויז מיט לעערען הערען.

זיין טעסטאַמענט איזט אונס נאָך ניכט בע־קאַנגט. וויא עס הייסט, בעטראַכט דאָס הינטער־לאַסענע פֿערמאָגען פֿינפֿהונדערט מיללאָנען גול־דען? — אונד דאָ מאַן בייא איינער זאָ גראָסען ערב־שאַפֿט, 1½ פֿערצעהנט דעס שטאַאטעס (אַלס ערב־שאַפֿטס-שטייער געבען מוס), זאָ ווירד איך דער שטאַאט אונגעפֿעהר 6 מיללאָנען גולדען אינשטע־קען. פֿיר דיא וויינערע אונד פֿאַרפֿירטער אַרמען לייטע דאָס יאָטהשילד בערייטענדע סומען צוריק־געלאַסען. אין זייגעס טעסטאַמענטע הייסט עס, דאָס מאַן אידן נאָך שטרענג וויישען מנהגים אונד גאַנץ איך אינגאַנצע וויינע בעערדיגען זאָלל. דיא שולד־נער, וועלכע פֿיר יאָטהשילד שולדיג זונד, זונד פֿאַל־גענדע: פֿרסט עסטערדאַזי איזט אים 6½ מיללי־אָנען שולדיג, פֿרסט שוואַרצענבערג 5 מיללאָנען, גראָף דעגענפֿעלד 1½ מיללאָן, גראָף הונאַדי ½ מיל־ליאָן, גראָף שאַנדאָר 67000 גולדען, גראָף באַפֿאַדי 300900 גולדען אונד גראָף סעטשעני 1½ מיללאָנען.

פּאָליטישע איבערזיכט.

אינטערעסאַנטע רייססטאָגס-וויסענשאַפֿטען.

מאָנטאָג דאָטטע דער אינגאַרישע רייססטאָג איינען גלוקלוכען וויסענשאַפֿטס-טאָג. דאָ אין דייזער איי־גען וויסענשאַפֿט 19 פֿאַראַנטאָפֿט דעס גיגען וואהלגע־זעטצעס דורכבראַטען וואָרדען. בייא דייזער בעראַטונג איזט עס אייך זעהר געשטאַלטיג־גאַנגען אונד דאָס וויסענען וואהלטע קיין עדיל גערעדט. —

דער איסערסטע לעהרע הערר פּרופֿעסאָר אַנטאָן: פֿאַר אַלעס עריכטיגע איז, דאָך איך הייטע צום לעצטען מאָל אין דייזער וואהלגעזעטצ־אַנגעלעגען הייט דאָס וואָרט עריכטיג. אָך דאָגען אין דייזער

פּאָלליעטאָן.

דער קאַרטען-שפּיעלער.

(נאַך פֿאַרטזעטצונג.)

עס וואר אונגעריכטליך, וואָרום אונשול פֿאַר דעם דאָס־מעי־שלאָג, וועלכער דאָך נור דאָס גייטען צום אין שול עהרען וואָר, זאָ ערשראָקען איזט. — דאָ וויא אין דער זיכען; זאָ וואָר איך אם אבענד דיא וויטצונג דייזער האַמטע־שלעגע אויף דיי־זען שטאַרקען מאַנען זאָ ערשטעהנד!

„נוכטס אלס קלאַפּסען אונד וועהרע קלאַפּסען! דייזע אונשול צאַרטען זאָ מאַכטען איינען דיא גערוהטען גלעהנגען אויס דעם גערוהיגע דרעיזיקלאַפּסען. וועגן זיא נור קאָנטען — איך מאַכטע נור וויסען, פֿאַן וועגן דאָס דיא יודען אין דער נאַכטע גלעהנגען האָבען? פֿאַר איינער גלאָקע קאָנן מאַן דאָך אָדער פֿערשלייפֿען. מאַן בריינגט בלאָס דיא תאור צו דאָלטען; אבער מיט דעם האַמטער קאָמען זיא אין עדע אייגע אונד אונגען איינען אויף. וועי נוכט איהגען דאָס דעכט דאַזו? — אונד וועגן איך נעראַדע נוכט האָרען וועלל? — דאָס קלאַפּ־פֿען אין דאָס טויאָר עריאינעגט מיך נור אין דאָס פֿאַכען דעס גע־וויסעגס אין מיינעס שלעכטען הערצען. וויא דייזע האַמטע־שלעגע, זאָ שלאָגען אויך מיינע תאָאָס אין מיינעם אינגען, עס קאָמטס מיר פֿאַר, דאָס דיא מיקע, וועלכע אים מיך (נעריזיך) פֿאַן „מישוס קלאַפּסטע, עכען נור דיאיעלבע בערייטיגע האַמטע.“ —

אנשול בליקטע אימער נאָך דעם פֿענסטער אונד האָרכטע דאָגען וועגטע ער צו אפֿרים:

„לייכסט דיא דאָס ער נאָך לאַנגע אייסבליבע?“

„ווי פֿאַטער?“

„דיי דאָטטער!“

„ער איזט יאָגען אם פֿאַרלעגענען דייטע!“

עטטאָס קלאַפּסטע דיי האַמטער אין דער טהיר דעס איי־גענען הויזעס. אנשול אטרעטטע מיטע אויף. ער לייגטע דיא האַנד אויף דייע שטייגע, אום זיך דייע אַנגסט־ אונד שווייס־טראָפּפֿען אבצו־ווישען. „אַפּשאַלאָם (אַנגסט ע׳) דאָס איזט גוט אויך פֿאַר־דער — — אונד קאָמטס וויידער עריכט אם מאָרגען, מאָרגען דיי נאַרי פֿאַם שולקלאַפּפֿער ווייס נוכט איינאַל דאָס — — (אנשול קאָנטע דייע דען נעדאַנקען נוכט אויס־שפּרעכען). —

„אפֿרים מיין זאָהן! (אַנגט אנשול וויא איין בעשטיקיג־גע, וועלכער פֿלאַטטערט איינגעריוטעט אונד בעגייסטערט ווירד) אפֿרים מיין קינד! דוא זאָלליסט באלד נעוויאַרד ווערדען, וואָס דוא פֿיר איינען פֿאַטער האַסט. עטטאָס פֿאַנגט אונד מאַר־טערט דוא דיך אַז, מוסט אויף דען דאַפֿקען הערצליכען, אום האַנגע־הייטע צו קריגען אונד אום נאָטטעטוולכען צו בע־טען, דאָס דיר דער בייזע זייגע וואָלליע פֿערקיטיט. אפֿרים מיין זאָהן! דאָס ווירד באלד אויסהאָרען, פֿעלאָסט דיך דאַרייט! איך וויל דיך דייך מאַכען, אונד פֿיר פֿאַנגעלע וויל איך איינען מאַנן איינזוטען, אין נאַנען מערדען אונד באַהטען וואָלליע אללע מערכען מיט נייד אויף מיין פֿאַנגעלע זעהען אונד נייד אונד נעלב דאַרייבער ווערדען. אנשולס טאָכטער וואָל איינע גדן. בעקאָ־מען וויא דאַשהילדס טאָכטער. נור איינעס בריינגט איך דאַצו אונד דאָגען קאָמטס עס — אין איינער נאַכט!“

„וואָס? מיינסט דוא דייעזע פֿאַטער?“

„דוא נאַר! וואָס איך מיינע? דוא בייזע נעשעפֿטס־מאַגען אונד דאָס — וויסט דוא ניכט? גלוק מיינע איך! גלוק! וואָס איזט דיי שפּיעל... דער מענש וויל איך וא־גען — אונד גלוק? שפּעלל איינען, דער קיין גלוק האָט, מיט־טען אין איין פֿאַס נאַלה. דעק אירן פֿאַן אבגען בין אונגען מיט דאַמאַנגען אַז... וועגן ער דאָגען הערוסקרעגטס אונד דוא דורכזוכסט דייגע מאַשען, זאָ האָט ער נור בייגעגע קאָפּפֿ דאַ־רין. ווי־יי ס ע ך (אונגלוק) האָט, שפּאַלטערס אים נראָגע. פֿאַללט אייך דען ריקען — אונד בריינגט דיך דיא נאַגע!“

„פֿאַטער, דוא מוסט דאָך עטוואָס אינטערעסירען, אים גלוק צו האָבען! וואָס זאָלל דאָס זיין?“

„וויא קרייגט דוא פֿיאַנגס? אלס וועהרעס דוא נאָך נוך אינטער מענשען געקאָמען? גלוק קאָגן מאַן אייך אין אי־גען בישל קאָרט... אין איינעס בריסטל פֿאַראַנטשי זוילל איך זאָגען — האָגען! אפֿרים מיין זאָהן, איך וויל דיר עטוואָס זאָגען, עס נוכט מענשען, דייגען גאַנצעס מהין אונד פֿיאַנגען נור דאייזע עריכטיגע איזט, וויא דיא דאָס גלוק קאָגען. דער איינע ווירד דאָמאָל, דער אינדערע שווייגט; ייגער הוילט דיא מענשען נוכט לעם שטיס אונד דייגער מאַכט קיינע אויגען, אום בלאָס דיא מענשען צו בעקליידען — בייזע יאָגען בלאָס דעם גלוק נאָך אונד זאָהלען עגלד. וואָס איזט דען גלוק? גלוק הייסט עגלד!“

אפֿרים קאָגטע דייגע וואָרטע נאָר נוכט מעהר אנהערען. אנשול זאָה אייך איינען אויגענבליק אין, דאָס ער זיך מאָר איינען קינדע צו דען שרעקעטטען דייגען הייסטיס לייגט. באלד דאייזע יאָגטע ער אבער ווידער! „מאַכ דיר נוכט דאַרום! וואָס קאָמטען זאָלל, דאָס מוס קאָמטען! — דאָס קאָגן דיין מענש אויפֿהאַלטען . . . נוכ מיר לייבער עטוואָס פֿיר דען הויזט!“

„לייבער דיא דאָס ער נאָך לאַנגע אייסבליבע?“

„ווי מאַטער?“

„דיי דאָטטער!“

„ער איזט יאָגען אם פֿאַרלעגענען דייטע!“

עטטאָס קלאַפּסטע דיי האַמטער אין דער טהיר דעס אי־גענען הויזעס. אנשול אטרעטטע מיטע אויף. ער לייגטע דיא האַנד אויף דייע שטייגע, אום זיך דייע אַנגסט־ אונד שווייס־טראָפּפֿען אבצו־ווישען. „אַפּשאַלאָם (אַנגסט ע׳) דאָס איזט גוט אויך פֿאַר־דער — — אונד קאָמטס וויידער עריכטיגע אם מאָרגען, מאָרגען דיי נאַרי פֿאַם שולקלאַפּפֿער ווייס נוכט איינאַל דאָס — — (אנשול קאָגטע דייע דען נעדאַנקען נוכט אויס־שפּרעכען). —

„אפֿרים מיין זאָהן! (אַנגט אנשול וויא איין בעשטיקיג־גע, וועלכער פֿלאַטטערט איינגעריוטעט אונד בעגייסטערט ווירד) אפֿרים מיין קינד! דוא זאָלליסט באלד נעוויאַרד ווערדען, וואָס דוא פֿיר איינען פֿאַטער האַסט. עטטאָס פֿאַנגט אונד מאַר־טערט דוא דיך אַז, מוסט אויף דען דאַפֿקען הערצליכען, אום האַנגע־הייטע צו קריגען אונד אום נאָטטעטוולכען צו בע־טען, דאָס דיר דער בייזע זייגע וואָלליע פֿערקיטיט. אפֿרים מיין זאָהן! דאָס ווירד באלד אויסהאָרען, פֿעלאָסט דיך דאייזע! איך וויל דיך דייך מאַכען, אונד פֿיר פֿאַנגעלע וויל איך איינען מאַנן איינזוטען, אין נאַנען מערדען אונד באַהטען וואָלליע אללע מערכען מיט נייד אויף מיין פֿאַנגעלע זעהען אונד נייד אונד נעלב דאַרייבער ווערדען. אנשולס טאָכטער וואָל איינע גדן. בעקאָ־מען וויא דאַשהילדס טאָכטער. נור איינעס בריינגט איך דאַצו אונד דאָגען קאָמטס עס — אין איינער נ א כ ט!“

„וואָס? מיינסט דוא דייעזע פֿאַטער?“

„דוא נאַר! וואָס איך מיינע? דוא בייזע געשעפֿטס־

מאַגען אונד דאָס — וויסט דוא ניכט? גלוק מיינע איך! גלוק! וואָס איזט דער שפּיעל... דער מענש וויל איך וא־גען — אונד גלוק? שפּעלל איינען, דער קיין גלוק האָט, מיט־טען אין איין פֿאַס נאַלה. דעק אירן פֿאַן אבגען בין אונגען מיט דאַמאַנגען אַז... וועגן ער דאָגען הערוסקרעגטס אונד דוא דורכזוכסט דייגע מאַשען, זאָ האָט ער נור בייגעגע קאָפּפֿ דאַ־רין. ווי־יי ס ע ך (אונגלוק) האָט, שפּאַלטערס אים נראָגע. פֿאַללט אייך דען ריקען — אונד בריינגט דיך דיא נאַגע!“

„פֿאַטער, דוא מוסט דאָך עטוואָס אינטערעסירען, אים גלוק צו האָבען! וואָס זאָלל דאָס זיין?“

„וויא קרייגט דוא פֿיאַנגס? אלס וועהרעס דוא נאָך נוך אינטער מענשען געקאָמען? גלוק קאָגן מאַן אייך אין אי־גען בישל קאָרט... אין איינעס בריסטל פֿאַראַנטשי זוילל איך זאָגען — האָגען! אפֿרים מיין זאָהן, איך וויל דיר עטוואָס זאָגען, עס נוכט מענשען, דייגען גאַנצעס מהין אונד פֿיאַנגען נור דאייזע עריכטיגע איזט, וויא דיא דאָס גלוק קאָגען. דער איינע ווירד דאָמאָל, דער אינדערע שווייגט; ייגער הוילט דיא מענשען נוכט לעם שטיס אונד דייגער מאַכט קיינע אויגען, אום בלאָס דיא מענשען צו בעקליידען — בייזע יאָגען בלאָס דעם גלוק נאָך אונד זאָהלען עגלד. וואָס איזט דען גלוק? גלוק הייסט עגלד!“

אפֿרים קאָגטע דייגע וואָרטע נאָר נוכט מעהר אנהערען. אנשול זאָה אייך איינען אויגענבליק אין, דאָס ער זיך מאָר איינען קינדע צו דען שרעקעטטען דייגען הייסטיס לייגט. באלד דאייזע יאָגטע ער אבער ווידער! „מאַכ דיר נוכט דאַרום! וואָס קאָמטען זאָלל, דאָס מוס קאָמטען! — דאָס קאָגן דיין מענש אויפֿהאַלטען . . . נוכ מיר לייבער עטוואָס פֿיר דען הויזט!“